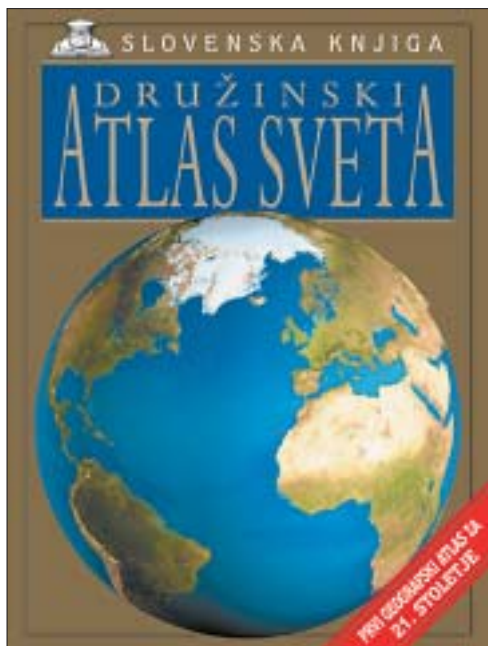

KNJIŽEVNOST**Andrew Heritage, Mauro Hrvatin, Drago Perko (uredniki):****Družinski atlas sveta**

Ljubljana 2001: Slovenska knjiga, 36 + 354 strani, ISBN 961-210-175-2

Kako kombinirati splošni geografski atlas, geografsko enciklopedijo in leksikon? Na to težavno vprašanje odgovarja nov »Družinski atlas sveta«, ki ga je s pripisom »Prvi geografski atlas za 21. stoletje« izdala založba Slovenska knjiga novembra leta 2001 in je prevod in priredba atlasa britansko-ameriške založbe Dorling Kindersley. Atlas so prvič izdali leta 1997 in je do sedaj doživel že 23 izdaj v 14 jezikih. Slovenska izdaja je narejena po drugi, popravljene in dopoljene različici. Prevajalsko in prirediteljsko delo je založba zaupala Geografskemu inštitutu Antona Melika ZRC SAZU pod vodstvom dr. Draga Perka in Maura Hrvatina. Pri izdaji so sodelovali vsi sodelavci tega inštituta, izdatno pa tudi mag. Drago Kladnik z Inštituta za geografijo. Nedvomno je bil za sodelavce pri tem projektu, ki imajo sicer kar bogate izkušnje z izdajanjem geografskih atlasov in tematske kartografije, velik izziv narediti, kot je povedano že na platnici, atlas za 21. stoletje. Na 353 straneh velikega formata se zvrsti okrog 450 splošnih zemljevidov, 200 tematskih zemljevidov, okrog 200 tridimenzionalnih prikazov površja (digitalni model reliefa), ki so obogateni s krajšimi besedili, okrog 150 grafi in skicami ter skoraj 800 fotografijami. Vsebinska je razdeljena na štiri dele. V prvem je ob kolofonu, predgovorih in vsebinskem kazalu še navodilo, kako uporabljati atlas. Drugi del predstavlja splošni pregled, od astronomskih dejstev in zgradbe zemlje do pregledov reliefa, podnebja, prebivalstva, gospodarstva, politične razdelitve in podobnih vsebin. Temu delu je dodano tudi posebno poglavje o Sloveniji. Tretji del je jedro atlasa. Sestavljajo ga zemljevidi posameznih držav ali skupin držav in območij s pripadajočimi tematskimi zemljevidi, slikovnimi in grafičnimi prilogami ter kratkimi opisi. To je regionalna geografija sveta, ki se začneja ob datumski meji sredi Tihega oceana in nato potuje proti vzhodu. Zato so najprej prikazane države Severne in Sred-

nje Amerike, nato Južne Amerike. Kasneje sledijo Afrika, Evropa, Azija in na koncu Avstralija z Oceanijo. Atlas torej ni evropocentričen. Četrty, zadnji del (Dodatek) se najprej posveti poglavju o atlasih in kartografiji: o vsebini, tehnikah in namenih izdajanja splošnih in tematskih zemljevidov, pa tudi o nekaterih vsebinskih in tehničnih zadregah sodobne kartografije. Dodan je geografski slovarček s seznamom geografskih pojmov. Temu sledi še kratak podatkovnik o državah sveta ter imenik tujih geografskih imen, indeks ter navedba virov. Delo zaključuje dvostranski pregled zastav sveta.

Družinski atlas sveta se odlikuje po nekaterih novih prijemih, ki so v svetovni splošni kartografiji novost in verjetno gre prav v tem iskati ključ do prodajnih uspehov tujih izdaj. Atlas združuje lastnosti splošnega atlasa sveta z enciklopedijo in leksikonom sveta: je torej atlas in regionalna geografija obenem. Posamezne države ali skupine držav so prikazane ločeno, do državnih meja. Na dveh straneh se pred bralcem razgrnejo vsa najbistvenjša dejstva: kratak opis skupine držav, opis pokrajine, ki jih popestrijo fotografije z najbolj tipičnimi (ali pa tudi najbolj znamenitimi) pejzaži, grafikon mestnega in podeželskega prebivalstva, skice najbolj pomembnih podrobnosti (na primer zgradba vulkanov, ledenikov, kraških območij, morfoloških procesov v puščavi ali na morskih obalah in podobno). Glavnino prikaza zapolnjuje glavna karta države ali skupine držav, družbo pa ji delajo še tridimenzionalni prikaz površja s kratkim opisom najpomembnejših geomorfoloških značilnosti ali/in procesov ter tematska zemljevida kmetijstva in industrije s prometom. Pri vsakem kontinentu sledi kratak besedni, kartografski in slikovni opis, ki zajema ustrezen izsek zemlje, zemljevid celine z najpomembnejšimi koordinatami, digitalni model reliefa z opisom, serijo tematskih zemljevidov o naravnih značilnostih (na primer temperature, rastje, vrste pokrajin) ter prav tako o družbenih (na primer politična razdelitev, jeziki) in gospodarskih značilnostih (na primer industrija, kmetijstvo, naravni viri, okolje).

Pričujoče delo je obrnilo novo stran na področju splošnih atlasov. Bralca skuša kar najbolj osredotočiti na izbrane skupine držav oziroma regije, in to tako, da sosedstva ne pokaže, temveč plastično podaja izbrane vsebine o teh državah. S tem bolj »enciklopedičnim« pristopom bo marsikomu olajšano iskanje. Atlas namreč združuje lastnosti splošnega geografskega atlasa, geografske enciklopedije in leksikona. Ta novost se je izkazala za posrečeno kombinacijo, ki je prijazna do uporabnika z različnim predznanjem. Bralcu je veliko ponujenega tako rekoč na pladnju, brez večjega iskanja. Morda so fizičnogeografske vsebine (na primer različni geomorfološki procesi) precej bolj poudarjeni kot družbene prilike (na primer o jezikovni, nacionalni in verski sestavi, selitvenih procesih, urbanizaciji) ter gospodarsko stanje in okoliščine. Zelo pomembno je tudi to, da so nosilni zemljevidi na isti strani kot tematski zemljevidi, kar nedvomno poveča uporabno vrednost in priročnost atlasa. Slikovno gradivo, skice in grafiki pripomorejo k večji preglednosti, nazornosti in privlačnemu videzu. Vsekakor je treba pohvaliti estetsko dovršenost atlasa. Dodatek v četrtem delu atlasa (slovar geografskih pojmov, seznam geografskih imen, podatki o državah) je zelo pomembna obogatitev atlasa in bo koristila predvsem zahtevnejšim uporabnikom, podobno kakor poglavja o kartografiji in atlasih. Dodano poglavje o Sloveniji je napisano jasno, strokovno korektno in pregledno. Dosežek slovenskih prirediteljev je tudi v spremembi regionalne razporeditve držav: v prvi angleški različici je bila Slovenija še med »balkanskimi« državami, sedaj pa je uvrščena med »alpske«. Naziv »družinski« si v celoti zasluži, saj ga lahko uporabljajo vse generacije.

Seveda se ob tem sprožajo tudi vprašanja, ali ni z znatno stopnjo posplošenja narejeno že preveč. Že narejeni izbor »najpomembnejšega« pri vsaki skupini držav lahko hitro zavede, predvsem pa zastari. Če je po eni strani pedagoško zelo učinkovito podajati najpomembnejše v čim bolj prepričljivi, oblikovno dovršeni obliki, pa pri tem zapostavljamo raziskovalnega duha bralca, ki morda gleda svet drugače, izrazito problemsko. Zlasti družbeni del je morda narejen preenostavno; koristno bi bilo prebivalstveni del nekoliko razširiti, mu morda dodati sem in tja (na primer pri uvodnem opisu kontinentov) tudi zgodovinski okvir. Zelo koristne bi bile tudi karte o selitveni dinamiki prebivalstva ter o nekaterih gospodarskih kazalcih. Tudi o turizmu kot spremenjevalcu življenja in pokrajine tretjega tisočletja bi lahko povedali več. Vendar se je ob teh željah treba zavedati, da slovenski prireditelji niso imeli veliko možnosti spreminjati koncepta atlasa. V celoti gledano je Družinski atlas sveta estetsko dovršen, vsebinsko obsežno in bogato opremljeno ter ilustrirano delo s precej novostmi pri načinu predstavljanja prostorske in družbene stvar-

nosti našega planeta v tretjem tisočletju. Ob podatku, da so delo opravili v rekordnem času (manj kot enim letu) gre kolegom z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU vse priznanje za odlično opravljeno delo, ki bo promoviralo ime geografije in geografov v slovenski javnosti, pa tudi v svetu. Ali pa bo tudi slovenska različica prodajna uspešnica, bo pokazal čas. Vsekakor si ta atlas zasluži, da ne bi sameval na policah, temveč da bi s svojo vsebino izobraževal vse, ki hočejo o svetu zvedeti prej, več in bolje.

Jrnej Zupancič

Vincenc Rajšp, Aleksandra Serše (urednika):

Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787, 7. zvezek

Ljubljana 2001: ZRC SAZU, Arhiv Republike Slovenije, ISBN 961-6358-44-8

Ob koncu leta 2001, natančneje 30. novembra, je bila v prostorih Državnega sveta Republike Slovenije slavnostna predstavitev sedmega zvezka iz zbirke Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787. S tem zadnjim zvezkom se je uspešno sklenil večletni projekt faksimilirane izdaje jožefinskega vojaškega zemljevida, ki so ga raziskovalci Zgodovinskega inštituta Milka Kosa Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti v sodelovanju z Arhivom Republike Slovenije začeli leta 1995. Slovenci smo torej prvi v Evropi začeli s sistematičnim izdajanjem posameznih sekcij tega zemljevida. Tako je jožefinski vojaški zemljevid, katerega originale sicer hranijo v Arhivu na Dunaju, prvič predstavljen ne le slovenskim bralcem, temveč širši evropski in svetovni javnosti. Velik pomen omenjenega dela pa se zrcali tudi v tem, da so nekateri originalni listi zemljevida precej poškodovani in se bodo le v ponatisu ohranili za bodočo generacijo.

Iz zgodovinskega uvoda knjige je razvidno, da je vojaško topografsko izmero celotne habsburške monarhije na pobudo šefa generalštaba grofa Lacyja zahtevala cesarica Marija Terezija leta 1763. Za izvedbo tako obsežne izmere so rabili veliko usposobljenih kartografov, zato so k sodelovanju pritegnili kar absolvente inženirskih akademij. S pomočjo tako imenovanih merskih miz so na terenu izdelali barvne originale listov za vsako sekcijo vojaškega zemljevida, kasneje pa v pisarnah v barvah prerisali originale. Zaradi vojaških zahtev so posebno pozornost namenili natančnosti prikazov in opisov terena, predvsem gorskih pobočij in vanje zajedajočih se dolin, tekočih in stoječih voda, gozdov in obdelovalnih površin, ter podrobnim opisom stanja nekaterih zgradb, cest in naselij. Imena so želeli zapisati v deželnem jeziku, vendar jim to ni vselej uspelo. Kljub temu da je izmero ukazala Marija Terezija, so opravljeno kartografsko delo kasneje poimenovali jožefinski vojaški zemljevid. Njen sin, Jožef II., je namreč po očetovi smrti prevzel vrhovno vodstvo vojaških zadev in nenehno nadzoroval kartiranje ter se zavzemal za njegovo napredovanje. Za delo, za katerega so bili prepričani, da ga ni mogoče opraviti v obdobju ene generacije, so potrebovali le nekaj več kot četrto stoletja.

V okviru političnih enot je bilo celotno območje avstrijske izmere razdeljeno na 4685 sekcij. Območje današnje Slovenije pokriva 110 sekcij, ki so objavljene v omenjenih sedmih zvezkih. Za vse tiste, ki tako imenovanega jožefinskega vojaškega zemljevida še ne poznajo, naj omenimo, da je vsak zvezek sestavljen iz dveh delov. V posebno mapo so vloženi listi vojaškega zemljevida, v večini primerov v merilu 1:28.800 (zaradi uporabe seženjskega merskega sistema v omenjenem obdobju). Vsaki mapi je priložen zvezek z opisnimi podatki, ki jih ni bilo mogoče prikazati na kartah, a so bili za vojaške potrebe pomembni. Za imeni krajev tako najpogosteje sledijo podatki o oddaljenosti sosednjih krajev v urah ali korakih, opisi trdnejših zgradb za namestitev vojske, tekočih in stoječih voda, poti, ki vodijo do krajev, okoliških hribov in prehodnost gozdov. Opisi so v knjigi podani v slovenskem in nemškem jeziku, pri čemer so raziskovalci opravili zahtevno transliteriranje iz gotice v nemščino, kasneje pa še prevod v slovenski jezik z upoštevanjem današnjih zemljepisnih imen. Posebna vrednost opravljenega dela je v dvojezičnem indeksu na koncu knjige, ki olajša iskanje imen na listih karte ali v besedilu ter nudi povezavo nekdanjih toponimov z današnjimi. Avtorji so pri istovetenju naselij z njihovimi današnjimi zemljepisnimi imeni izhajali predvsem iz uradnih ter drugih uveljavljenih oblik poimenovanj, ki jih je mogoče najti v Atlasu Slovenije, na sicer nekoliko zastareli topografski karti Vojaškogeografskega inšti-

Izrez zemljevida okoli Lendave.

tuta v Beogradu, na novejših planinskih kartah ter v telefonskem imeniku. Imena, ki jih avtorji niso mogli prostorsko opredeliti, so v knjigi izpisana v poševni pisavi.

Ob izidu zadnjega zvezka iz obsežne zbirke Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787 je smiselno narediti celovit pregled vsebine po posameznih zvezkih. V prvem zvezku je predstavljeno območje Bele krajine ter Dolenjske s Kočevjem in z Novim mestom. Petnajst sekcij drugega zvezka prikazuje večji del Dolenjske in Notranjske z Ljubljano, Vrhniko, Cerknico, Litijo in Brežicami. V tretjem zvezku je objavljenih 26 kart Jožefinske izmere iz let 1784 do 1787, dve karti izmere Istre iz leta 1797 ter šest kart beneške Istre in šest kart Benečije, ki so bile izdelane do leta 1804. Naknadno izmero ozemlja nekdanje Beneške republike in izdelavo novih listov so namreč izvedli takoj, ko je to ozemlje pripadlo habsburški monarhiji. Četrty zvezek zajema območje Gorenjske, večji del Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp, Karavanke, in manjši del slovenske Koroške z mesti Beljak/Villach, Železna Kapla/Eisenkappel in Pliberk/Bleiburg v Avstriji. Peti zvezek pokriva območje zahodne Štajerske s Slovenj Gradcem, Slovenskimi Konjicami, Gornjim Gradom, Celjem, Kozjim, Podčetrtkom, Laškim in Zagorjem ob Savi. V šestem zvezku je predstavljena Dravska dolina od Labota/Lavamünda do Maribora ter območje vzhodne Štajerske. Zaključni sedmi zvezek bralcu predstavi Prekmurje z mesti Murska Sobota, Lendava in Moravske Toplice.

V primerjavi z ostalimi so opisi v sedmem zvezku nekoliko skromnejši. Z vojaškega vidika lažja prehodnost terena, manjša vodnatost ter poraščenost z gozdovi niso zahtevale dodatnih pojasnil. V tem delu se pojavi nova kategorija pri rabi tal, in sicer travnik. Doslej so bili omenjeni le gozdovi, polja, pašniki in vinogradi. O cestah je mogoče razbrati, da sta bili predvsem cesta iz Murske Sobote proti Radgoni in od Monoštra proti Cankovi in naprej proti Radgoni grajeni kot veliki tlakovani cesti, ostale poti v Prekmurju pa so bile slabše in velikokrat celo neprevozne. Na listih Prekmurja so slovenska imena krajev večkrat zapisana po madžarskem pravopisu. Na njih najdemo tudi oznake za pokopališča in različne veroizpovedi, kar v prejšnjih zvezkih ni bilo opaziti. V sedmem zvezku je avstrijsko pregledno karto razdelitve na liste zamenjala karta Ogrske. Iz nje je razvidno, da le devet sekcij iz celotne izmere Ogrske sega na območje današnjega Prekmurja. Za vsako sekcijo sta natisnjeni dve podobni karti, ena brez izvenokvirne vsebine in druga, kartografsko popolnejša, z njo.

Jožefinski vojaški zemljevid, kljub izjemni kartografski izraznosti, ni mogel vplivati na kartografski razvoj v Evropi, saj je bil zaradi državne varnosti več desetletij povsem nedosegljiv širšemu krogu uporabnikov.

V tujini se knjižno delo predstavlja predvsem na mednarodnih kartografskih in zgodovinskih kongresih, kjer vzbuja veliko zanimanje. Zato ni naključje, da se je Londonska državna knjižnica vpisala kot prvi naročnik celotne zbirke. Prav zaradi velikega zanimanja v tujini so spremne besede, uvode in legende, ki so bile v prvem zvezku napisane le v slovenskem in nemškem jeziku, v naslednjih izdajah prevedli tudi v aglenščino.

Za izdajo posameznih listov jožefinskega vojaškega zemljevida so se začele navduševati tudi nekatere avstrijske dežele in k sodelovanju že povabile slovenske avtorje, ki so jožefinski vojaški zemljevid izrgali pozabi.

Jerneja Fridl

Michael Pacione:

Urban Geography A Global perspective

London 2001: Routledge, 663 strani, ISBN 0-415-19196-3

26 let po prvi in 6 let po četrti, zadnji izdaji obsežnega in v marsičem temeljenga učbenika Harolda Carterja, *The Study of Urban Geography*, je izšla nova knjiga o urbani geografiji, katere avtor je Michael Pacione, profesor na škotski univerzi Strathclyde.

Knjiga je zasnovana kot učbenik in je prvenstveno namenjena študentom geografije. Napisana je v jedrnatem jeziku s številnimi preglednicami, shemami, ilustracijami ter okvirji, v katerih so primeri, ki ponazarjajo osnovno poglavje ali razlagajo obravnavane pojme. Poglavjem je dodan seznam ključnih pojmov, vprašanj za preverjanje znanja in predlogi za izdelavo projektnih nalog. Kar 60 strani obsegajo seznam literature, glosar in stvarno kazalo.

Knjiga uravnoteženo obravnava vse tri segmente mesta – morfološkega, funkcijskega in socialnega. Razdeljena je na šest delov, ki so členjeni na 30 poglavij. Že to pove o širini obravnavane snovi, hkrati pa izdaja osnovni koncept dela – na račun širine je prikrajšana temeljitost in globina prikaza. V knjigi so zbrani izsledki razvoja urbane geografije zadnjih 20 let, zato je zanimiva primerjava s Carterjevo knjigo. V novejši je veliko tem, ki v učbenikih doslej niso bile vključene (na primer ženske v mestih, upravljanje z mesti, načrtovanje razvoja mest, stanovanjsko gospodarstvo, regionalni tipi mest, urbanogeografske značilnosti mest v manj razvitih državah), spremenjen pa je tudi kontekst obravnave (bolj so izpostavljene povezave med mestotvornimi elementi).

Prvi del obravnava vsebino urbane geografije, razvoj, filozofska in teoretska izhodišča. Izpostavljeni so pojmi urbanizacija, urbanost, globalizacija, nivoji spoznavanja mest (soseska, mesto, regija, država, svet), v obliki vprašanj so prikazana vsebinska področja urbane geografije. Med teoretskimi osnovami pa so pojasnjeni pozitivizem, behaviorizem, humanizem, strukturalizem, postmodernizem in še nekatere manj pomembne.

Drugi del govori o urbanizaciji in razvoju mest. Poleg razvojnih faz urbanizacije so prikazani regionalni tipi mest, stopnja urbanizacije na posameznih kontinentih in urbani sistemi v nekaterih državah. Zanimivo je, da Christallerjeva teorija, ki je toeretska podlaga urbanega sistema, ni obravnavana posebej, temveč je vpeta v širši kontekst urbanega omrežja.

Tretji del knjige je najobsežnejši, obravnava pa ustroj mest v razvitih zahodnih državah. Posamezna poglavja so posvečena rabi zemljišč, urbanističnemu načrtovanju, zasnovi novih mest, stanovanjskim območjem in stanovanjskemu gospodarstvu (!), trgovskim območjem ter transportu v mestih. Med doslej neobdelanimi temami so nova mesta. Avtor prikazuje nastanek in urbanistično zasnovo novih mest v Veliki Britaniji in Združenih državah Amerike. Prikaz ekonomskih dejavnosti je omejen na trgovino (klasifikacija trgovskih območij in nakupovalnih središč), proces terciarizacije, industrializacije in prestrukturiranja urbane ekonomije v nekdanjih industrijskih središčih, obdelana pa so tudi tako imenovana socialistična mesta. Funkcijam mest je posvečeno veliko manj prostora, kot smo bili vajeni v starejših urbanogeografskih učbenikih. Izpostaviti velja tudi poglavje o prometu v mestih; avtor prikazuje oblike prometa, vzroke za prometno preobremenjenost ter oblike reševanja prometnih problemov.

Četrti del obravnava bivanje in socialno strukturo mest. V osrednju so socialne skupine in značilnosti njihovega bivalnega okolja, prikazana pa so načela socialne družbe, socialna diferenciacija in socialno degradirana območja. Tudi v tem poglavju so izpostavljene razmere v socialističnih mestih. Novost je poglavje o upravljanju v mestih.

Peti del knjige je posvečen mestom v manj razvitih deželah, zajeta pa so vsa področja urbane geografije. Posebno poglavje opisuje proces urbanizacije in deagrarizacije v državah tretjega sveta, posebnosti ekonomske zgradbe mest, oblike bivanja in kvaliteto bivalnega okolja, okoljske probleme, promet ter upravljanje z mesti. Menim, da je ta del knjige, čeprav je manj empirično podprt kot ostala poglavja, najbolj strnjen zapis o urbanogeografskih razmerah v tretjem svetu.

Zadnji, šesti del, govori o prihodnosti mest, pri čemer avtor izpostavlja sonaravni razvoj mest ter nastajanje metropolitanskih regij oziroma regionalnega mesta kot dve najbolj realni viziji.

Menim, da bo knjiga Michaela Pacionea *Urban geography*, uporaben učbenik za spoznavanje urbane geografije, pa tudi za nadgrajevanja znanja.

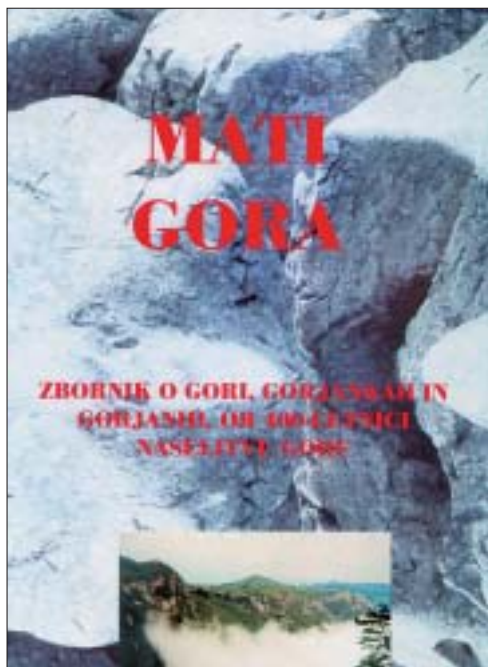
Vladimir Drozg

Franc Černigoj (glavni urednik):

Mati Gora: zbornik o Gori, Gorjankah in Gorjanih, ob 400-letnici naselitve Gore

Predmeja 2001: Društvo za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine Gora, 544 strani, ISBN 961-6403-58-3

Kar je Janez Vajkard Valvasor leta 1689 objavil o Kranjski, so Gorjani v tretjem tisočletju zbrali in objavili o domači pokrajini – Gori, včasih bi rekli o najožji domovini. Naj kar takoj ponovimo poda-

tek iz spremnega besedila k naslovu: 544 strani. Morda se bo komu zdela primerjava z Valvasorjevo dediščino zelo pretirana in primerna zgolj zaradi obsega, vendar k primerjavi navaja tudi vsebinska zasnova. »... Ta knjiga je energija. Energija Gore in njenih otrok. Je udejanjeno hotenje duha in snovi...«. S temi besedami so knjigo na pot pospremili člani uredniškega odbora: Franc Černigoj, Uroš Velikonja, Stanislav Mikuž in Valter Polanc. Pomembna razlika v primerjavi s Slavo Vojvodine Kranjske je skupinsko delo, saj je knjigo s 70 prispevki sooblikovalo kar 46 avtorjev, vsi so domačini.

Nepošteno bi bilo, če bi predstavitev knjige zastavili kot opravilo ločevanja zrnja od plev. Knjige se ne da prebrati v enem dahu, v njej vsak najprej prebere tisto, kar pozna in kar ga posebej zanima. Zato se sprehodimo po naslovnih poglavjih, ki bodo najbolj zanimali geografskega bralca: Geološki obraz Gore (avtor Stane Bačar), Geografska podoba Gore (Lojze Likar), Kraško podzemlje, jame in brezna (Andrej Krapež), Kulturna krajina na gori (Patricija Vidic), Kmetijstvo na Gori (Bojan Bizjak), Gozd in gozdarstvo na Gori (Ljubo Čibej). Ta poglavja bodo bralcu po mojem mnenju vsekakor ponudila tisto, kar obetajo naslovi. Čeprav so nekateri uporabljeni viri že precej stari, avtorji pa so se pisanja lotevali z različnim slogom in različnim vedenjem in videnjem pokrajine, pa bo občasno citiranje prihodnjim uporabnikom gradiva omogočilo postaviti stvari na mesto, kot ga bo narekovalo njihovo lastno raziskovanje. Geografske vsebine seveda niso edine, saj se v branje ponujajo še številne druge teme, na primer Šeže in navade na Gori (Irena Velikonja), Pevsko in plesno izročilo Gore (Edo Pelicon), Ženske z Gore, skupaj vzete (Irena Velikonja). Z eno besedo bi celotno vsebino opisali kot domoznanstvo.

Knjiga, pravzaprav knjigon, skriva veliko dragocenih informacij in podatkov, ki jih je izzvala štiristota obletnica naseljevanja Gore. »... Pričelo se je s prihodom lovca Štefana Bizjaka, leta 1601. Moral je biti pogumen lovec, na goro pa ga je poslal grof Attems s Križa, z namenom, da razišče možnosti lova in gozdarjenja in da bi oskrboval grofa na divjačino. Lovec Bizjak si je postavil svojo prvo hišico Na Hribu, na današnji Predmeji...« (stran 219). Geograf Lojze Likar - Brgarski (po podatkih Alumni kluba geografov Univerze v Ljubljani je diplomiral leta 1974) se sprašuje »... ali je ime Gora, ki obsega območje tja do Cola, nastalo zaradi pokrajinskega videza, saj je iz vipavske strani videti zares nepristopno, torej prav

gorsko, ali v zvezi s planšarstvom?» (stran 18). O imenu Predmeja pa lahko preberemo naslednje: »... DOL – začetnice imen vseh treh gorskih vasi (Dol, Otlica, Log), kot so jim rekli po starem. Tako nastala nova beseda hkrati pomeni prvo vas – Dol. Naselje Dol je bilo z odlokom preimenovano v Predmejo ...« (stran 378).

O življenju na Gori pa veliko pove naslednji drobec: »... Onstran Hublja je mestni predel Šturje (danes je to del Ajdovščine, opomba pisca), nekdanj samostojna vas na Kranjskem, kjer je župnijska cerkev svetega Jurija. Ni jim bilo lahko, Ložanom, hoditi v Šturje v cerkev, z Gore v Deželo. Najtežje je bilo z mrliči ... Trugo, obešeno na dolgo žrd, sta nesla lahko samo po dva hkrati, zato je bilo pogrebcev tudi po deset, da so se nosači lahko menjavali. Ustavili so se dvakrat – sredi Rebri je na veliki ploščati skali mrlič prvič počival, za starim delom Šturij, pri Kobilci, pa je še danes kamen, na katerega so položili trugo, da so si pogrebci oddahnili, sezuli težke čizme in si obuli šulne. 'Kamor počivajo truge', so pravili tistemu kraju. Zadnjič so umrlo položili na kamen julija 1963, zadnjo s Kovka pa so v Šturjah pokopali leta 1965, a so jo pripeljali z avtom ...« (stran 378).

Ob takšnih vznesenih priložnostih ni odveč tudi nekaj patetičnosti, še zlasti, če ima po stari slovenski navadi v sebi kanček soli in sporočilo za vse, ki se ukvarjamo s prihodnostjo Slovenije in njenih pokrajin: »... Lik skromne, tihe, skrbne, pridne ženske, vajene potrpeti, izpite od številnih otrok, sključene od neštetihih tovorjenj vode izpod Gore, živeža iz Gorice, Ajdovščine, Idrije – to je Gorjanka. Žena – mati Gorjanka je ohranila Goro, na katero smo danes vsi, ki tu živimo, še kako ponosni ...« (stran 222).

Za konec pa še nekaj o fotografiji in o grafičnih prilogah, ki skrajšujejo zaznavni postopek in nemudoma servirajo podobe Gore, njenih ljudi in življenjskih dogodkov. Knjiga je polna tovrstnih sporočil in prav geografu bodo primerjave pokrajine v različnih časovnih obdobjih povedale največ (recimo na straneh od 67 do 70). Žal pa zmoti slabša in mestoma zelo slaba kakovost fotografij in barvnih prilog, ki ga dandanašnje oko, vajeno tehnično dovršenega reklamiranja, najprej opazi. Pa tudi ta spodrsrljaj izkoristimo sebi v prid: kdor hoče videti, pa naj gre, na Goro, in bo videl in doživel.

Borut Peršolja